

S O K F É L E .

1. Szám.

Béts. Januárius 3-dikán.

1834

Emlékeztető Jegyzetek.

„Ha vannak egyes embernek napjai, mellyek vissza varázsolva, édes örömet, vagy lesújtó emléket szülnek, vannak a' nemzeteknek is év -- és századkorai, mellyek szájról szájra adott hagyomány, vagy történeti lapok' felélesztésével, azok' fiait örmre készítik, vagy keseregni tanítják.“ A' történet barátja bizonyosan hasznos és érdeklő mulatságot lel, ha minden újlag derülő naphoz, mellyet élnie enged néki a' végzés, emlékezéseket lát szövetkezni, mellyek mint tettek a' mult időszak előtt nevezetesek lévén és behatván mint hatalmas rugók legbelsőbb viszonyaira az utókornak főbenjáró következtetéseket szültek. Ki nem olvassa mindennap örömmel, mi történt nevezetes azon, ki született édes hazánk sőt Európa híres emberei közül? Hányféle elmélkedésre nem vezetnek minden nap az Emlékeztető Jegyzetek? Hol az a' Magyar kinek szívében édes örömet nem szülne az 1826 év 3 Novembere, mellyet felejthetlenné tevének hazánk ditső fiai gróf Széchényi István a' Nagynak nagy fia 's gróf Károlyi György a' minden jóltévők legszerényebbike. Ki nem kiált fel koszorús dalnokunkkal elragadva a' hazaszeretetet illy fényes jelenésétől:

Jer, jer, borulj — le Pythia' zsámolyán
'S honnunk' isteninek áldozatot vigyünk!
Te tulkokat, bort, drága myrrhát,
En — — —

Milly hatásu Buda vissza vételének napja? hogy ditső Mátyásunk számtalan győzelmeinek napjait ne is említsem. De ellenben melly lesújtó emléket varázsol vissza Augustus 29-ke. „Vérkönyvet önt az utazó, Moháts! virányidon; Érzése mély, érzése szent, mert érted sír, oh hon!“ — „Gyermek királyt 's hadvezért — — Moháts! Moháts! te hazámnak legsiralmasb vérhelye! Nemzetem nagy temetője! gyomrod mennyit elnyelne! Szabadságát, boldogságát és nemzeti életét, Sőt nevét is a' Magyarinak, melly kitsiny lett 's setét.“

P i n k a y.

J a n u á r i u s .

1 J a n . — 1601 Szül. Madridban Calderon. — 1730 Szül. Burke Anglia Ciceroja. — 1748 † Bernoulli a' leghiresb mathematicusok

Toldalék a' M. Kurírhoz.

1

egyike. — 1806 Frantzia ország elfogadja ismét a' közönséges kalendáriumot; — 1814. Blücher átkel hadával a' Rajnán. Európa gí-gáserövel áll már a' frantzia földön a' hartz és ditsőség kénye Napoleon ellenében. „Egy év előtt érettünk hartzola Európa, most ellenünk foga fegyvert, de sem a' nemzetem sem rajtam fog diadal-moskodni a' sors.“ Igy Napoleon a' Senáthoz. — 1816. Ferentz Tsászár a' vas korona rendét alapítja.

2 Jan. — 1783 † Zürichben Bodmer német író. — 1801 † Lavater. — 1805. Napoleon béket ajánl Angliának. — 1814. Danzig megadja magát a' Poroszoknak.

3 Jan. — 1729. Béts táján tsoportosan kullognak a' farkasok, a' hideg iszszonyú nagy. — 1728. Szül. Büsch Irásai a' kereskedés-ről megbetsülhetetlenek. — 1752. Szül. Schafhausenban Müller Né-metország' legnagyobb történetírója.

Méltóságos JORDÁNSZKY ELEK Úrnak, az 1834-
dik eszteudó bé-jövetelével, áldozatul adott
öröm dal.

A' gyors tsermely eránt lengedező üdö
Rajzán, látni derék Hősnek az érdemít,
Mellyet, nyugta után, a' feledékeny év,
'S Emlény fátyola nem fedend.

Hát tsak töltse kies leblegek édein,
'S eg' tág árnya alatt, élete szellemit;
Hogy szent rénye, livány kellemes erkelyén,
Nyerhessen jutalom füzért.

Illyen szivre ható érzelem illeti
Nagy Jordánszky dütső Lelkedet! — a' vihar
Szürmény rettenetes rémire vill-borut
Ő küld, illik alajtani —

Év mintája szerént fénye vidittatik
'S így gyámitja hived drága reményeit;

Mellyért hévbe merül hő szerelem tüze
'S illy hangú szavakat zenül:

Boldog pertz közepén többször az évsorát
Vidám kellemivel hogy ha derülteni
Láttad, bőven - adó Égnek az ormain
Légyen rényed örök betse!

Zima János,
Esztergami Fő Megyebéli Nevendék
Pap Nagyszombatban.

A' Földialma lisztnek nagy haszna.

Olasz országban egy Patikáros és annak familiája több esztendőktől fogva egy olly pornak készítésével titkolódtak, melly bizonyos esetekben, úgy mint: a' száraz kórságban, és a' testnek naponkénti fogyásában, használtatván, igen foganatosnak tapasztaltott, 's azért a' titokkal bíró familiának sok ideig gazdag nyereséget hajtott. Ez a' por olly tulajdonsággal bír, hogy, néhány hónapokig használtatván, az észrevehetőleg fogyó és elszáradó testet különös erővel táplálja, és annak felizgatott idegeit enyhítő természete által közönségesen letsilapítja. Illy esetek egy Bétsi Orvosban nagyon felgerjesztették ama kívánságot, hogy e' port magának megszerezze, 's azt, a' melly már többször, de sükeretlenül vizgáltatott vala meg, ismét újra Analysis alá botsássa; hogy pedig annál bizonyosabban lehessen tzélhoz jutni, a' nevezett orvos magának egyszer'smind pénz által is útát nyitott a' titoknak bíráshoz, 's ime, fáradozásában így is, amúgy is boldogult! Az Analysis Ringer Ferentz Bétsi Patikáros által történt meg, ki is, a' kitalálás nehezítése végett a' porhoz elegyített idegen részeket szerentsésen elválasztván, magát a' titkos erejü szert felfedezte. E' ti-

tok im ezzel az emberiség hasznára közönségessé tétetik, és jelentetik, hogy a' sok ideig titokban tartott por *földialma*, vagy is *krumpli lisztből áll*, mellynek készítését Ringer Úr következő módon adja elő:

A' felette tápláló földi-alma-lisztnek készítésére leginkább a' vörös földi almát (krumplit) kell fordítani, minthogy ebben több a' liszt, és minthogy orvosi tekintetben is, különösen a' földi almaaludtlévnak (Sulznak; Gelée) készítésére, (melly vízzel vagy tejjel felforralva készül, és igen jó melyre ható szernek ösmertetik) legalkalmasabb a' vörös földi alma.

Ha valaki nem nagy mennyiségben akarja a' lisztet készíteni, kefélje meg tisztán a' földi almát vízben, vagy is inkább hámozza meg azt, hogy annál tisztább és fejeőbb lisztre tehessen szert. Nagyobb mennyiségű lisztnek készítésében ezt a' módot nem lehet ajánlani, mert sok időbe és fáradságba kerül, azért ilyen esetben elég, ha az ember a' földi almát tisztán megmossa. Azután egy dézsába vagyis sajtárba, mellynek felét víz foglallya el, kell a' földi almát egy reszelő vason reszelni, 's megtörténvén a' reszelés' munkája a' fa edényt (dézsát) vízzel meg kell tölteni. Minél nagyobb az edény, annál jobb, mivel több víz fér bele, melly a' földi alma liszttel elegyedik, ezt ismét szitán által egy más fa edénybe kell szűrni, a' szitán maradó durvább részek vagy is szálak igen alkalmasok a' barometetésre.

A' leszűrt lisztet néhány óráig vesztég kell hagyni, hogy le ülepedhessék, ha az megtörtént, akkor a' vizet tsapon által az edénynek oldalán le kell eresztetni. Azután a' tsapot elszorítván friss vizet kell ismét a' lisztre tölteni, és azt jól felkeverni, ha le ülepedett, a' vizet ismét le kell eresztetni róla, és más friss vizet tölteni rá, 's ezt addig folytatni, míg a' víz tö-

kéllenes tisztaságú leszsz. Ez után a' földi alma liszt az edényből kivetetvén vásznon vagy papiroson a' szabad levegőben, vagy pedig szitára rakatván egy langyos melegségű kementzében megszárittatik. A' megszáritott liszt, valamint a' keményítő, apró darabokból fog állani, ezeket porrá lehet törni, ha szitán által reszeltetnek, vagy dörzsöltetnek. Ha pedig valaki igen finom porra akarna szert tenni, akkor a' liszt darabokat előbb kő mozsárban kellene megtörni, és azután finom gyoltson által rázogatni. Tíz rész földi alma közönségesen 3 rész lisztet ad, és így harmintz fontból nyerhetni 3 fontot. Meg jegyzésre méltó, hogy őszszel leginkább diszlik az ilyen munka, és hogy a' lisztnek mennyisége többnyire a' földi alma tulajdonságától függ.

Ezen finom pornak készítése egyedül tsak az orvosi használatra való bizonyos nyavajákban, p. o. száraz betegségben, fogyasztó hideglelésben, a' kereszttsont-velő kiszáradásában, a' testnek erőtlenségében, és nagy vér vesztésben, 's a' t. általjában véve az elsóványodásban, és száraz kórságban. Minden bizonnal a' leg gyengébb, leg enyhítőbb, leg könnyebben emészthető tápláló éték, és leg természetesebb orvosi szer ez a' fenn említett esetekben.

Ezen liszttel így kell élni: valamelly kevés vízzel péppé kell azt keverni és megsózni, azután pedig felényire téjjel és vízzel, vagy pedig egyedül tsak téjjel, fel kell forralni, 's a' főzés közben azt szorgalmasan keverni. Hogy ezen éték valakinek jobban innyére legyen, tehetni hozzá egy kevés tzukrot, sőt vaniliát is, ha a' beteg hideglelés nélkül van; 's így fahéjat, kávét, chocholádét 's a' t. Több familiák Bétsben ezen készitással, tudni illik felényire vízzel és téjjel, fölöstökre élnek, mások ismét a' leg jobb téjszin gyanánt kávé

mellett használják azt. Ezen eledeleknek más formát is lehet adni; vagy ital gyanánt lehet használni, ha az vízzel elegyítették úgy, hogy a' víz mint egy zavarosnak tessék, vagy thée, leves, pép, hideg vagy meleg aludtlév gyanánt. Mértékül lehet a' következőt venni: egy megszsel (egy font) hig vagy folyó testhez egy köntinget, vagy is egy kávékannállal kell venni a' legfinomabb porból, két 3 pertzenetig szüntelen keverve fel kell főzni, és így az ember sűrű téjszínt (tőjfelt) nyer belőle. Több por, és további főzés mindenkor más meg más formát ad a' massának, és így viszont.

A' közönséges élésben, különösen más eledelek fogyasztásában nem szükséges a' finom por, de a' durvább pornak készítése is ugyan az, melly felljebb a' finom porra nézve elő adatott, mind azon által ama különbséggel, hogy az a' gondos mosásnak fele útján már kész. E'kép szürke és darabosabb porra tehetni szert, ugyan azért ennek a' készítése sokkal szaporább mint a' finom poré. Nevezetes az, hogy ezen munkához leg inkább a' vörös és az emberektől igazságtalanul megvetett földialma leginkább alkalmas. Az ilyen formán nyert jól megszáritott por igen könnyű, és száraz helyen sok ideig kár nélkül el áll. Ezen durvább por is hideg vízzel péppé kevertetik, megsóztatik, és főzés közben vízzel habartatik, azután pedig mint leves, pép, vagy kotsonya használtatik. Hogy ennek annál kellemesebb íze legyen, lehet kinek kinek innye, vagy nemzeti szokása szerint vagy zöld fűszert, úgy mint: zellert, hagymát 's a' t. vagy más fűszereket, úgy mint borsot, paprikát hozzá adni, ha pedig valamelyes vaj adatik hozzá, annál kellemetesebb ízű lesz az éték. Olly nagyon tápláló ezen liszt az emberre nézve, hogy belőle egy fonttal huszon négy óra alatt kétszeri evésnél kiki jól lakik, e' mellett pedig a' leg

oltsóbb és leg egészségesebb eledel, azért az Kórházokban, Erősségekben, fenyték házakban, Institutumokban, tengeri hajókon, vagy éhségnek idejében rendkívül nagy annak haszna. Orvosi tekintetben egyet ér ama drága angolyi szerrel, melly arow-root név alatt esmeretes.

Egy bétsi orvos által.

Zombor. Nov. 25-ikéről.

Megérkezvén hozzánk a' görög n. egy. nemzeti iskolák fő felügyelőségének rendelése, melly által Mihailovics Miklós h. ügyvéd ur saját kérelme szerint 's esztendei ingyen szolgálatra, az itteni paedagogiai intézethez magyar nyelvtanítóul nevezteték, hivatalának ismérte az iskolai tanáts utasittatásánál fogva az említett urat új hivatalába ünnepileg béiktatni. Hogy pedig a' bévezetés annál illőbb diszszel történhessék, a' tisztelt tanáts egyszersmind két tagot, paedagogiai intézet igazgató 's városi-tanátsnok Michailovics János urat t. i. és katecheta Maximovics Ábrahám urat küldé ki kebléből Nov. 23-kán, kik a' szertartásra 's Megyénk alispánjának Odry József urnak, valamint a' Ns. városi tiszthatóság némelly küldendőinek is tisztos megjelenéseket kikérnék. A' tiszt. alispán ur ezen, mennyire reményetlen annyira kedvesebb intézkedésre meghívását a' megyei gyűlésnek jelentvén, ez helyette, személyének sürgető elfoglaltatása miatt egy hat tagból álló fényes küldöttséget jelelt ki, melly is a' mondott napon kísérve a' Ns. város tiszthatósága kebléből utasítottaktól 's nagy számu választott polgárság 's egyéb diszes vendégektől az intézetben fényesen meg jelenvén örömtanuja lön azon jótévő vállalkozás kezdetének, mellyért mind mostani, mind

későbbi egyetemülő nemzetiségünk érdemes háláját fogja emlegetni. Az újon kinevezett professor úr, Tek. Temesváry Miklós helytartósági titoknok úr által szokott szertartással tanítói székébe bévezetteték. A' zombori Ns. nép nyilvános kifakadással jelenté, hogy kívánatinak semmi sem esheték szivesebben mint e' meglepő kifejlés.

Jeles mondások.

— Minden vétet 's erényt így lehetne röviden meghatározni: hogy amaz a' jöendő feláldozása a' jelenlét' óltarán; emez pedig a' jelenvaló feláldozása a' jöendőért.

— Úgy kellene tennünk az emberekkel is mint a' pénzzel: belső betsök, valóságos értékek szerint kellene vennünk őket, akarmi legyen rájuk nyomva. 'S még is sok papiros emberek melly kapósok e' világon!

— A' hizelkedés olyan mint az álpénz: azt szégynti az, a' ki elveszi.

T a l á n y.

Egy ledér urats tüzesen vitta legújabb Kedvese szívet. „Jól van, mond az elmés leány, én magam' megadom, 's mindenre kész vagyok, tsak előre egy olly *valamit* adjon nekem az úr, a' mije *nem volt, nints*, és *nem is leszs soha*, 's még is adhatja azt uraságod.“ Elállott erre szeme szája uratsunknak; eleget törte rajta fejét; mert a' leány ezen feltétel megfejtése 's teljesítése nélkül épen nem akart capitulálni. Utóbb is a' Leány mondja meg mi az a' *valami*, a' mit előre meg kívánt, — de majd tsak a' jövő Sokféleben. Szüzei Lenka.